

цього акту в 1949 р. представники СРСР на сесії Генеральної Асамблеї ООН внесли пропозицію про скасування смертної кари у всіх державах. Однак у той час вона не була підтримана. Після формальної відміни смертної кари продовжувала діяти секретна директива, яка надавала можливість застосування цього покарання спеціальними судам МГБ у справах по контрреволюційних злочинах. Загалом, суди припинили винесення вироків, які містили покарання смертну кару, проте у сталінських концтаборах продовжувала застосовуватися.

12 січня 1950 р. формальна заборона на смертну кару 1950 р. скасовувалася і їй дозволялося застосовувати до зрадників Батьківщини, шпигунів, диверсантів-підрильників, а з 1954 р. - до осіб, які вчинили умисне вбивство при обтяжливих обставинах. З часом перелік таких злочинів був істотно розширено, до нього включалися : бандитизм, дії, що дезорганізували роботу виправно-трудових установ, підробка грошей, порушення правил про валютні операції, посягання на життя працівника міліції, розкрадання у особливо великих розмірах, хабарництво, угон повітряного судна і тощо.

Отже, сутність смертної кари як виду покарання в Україні не відповідала закріпленій на законодавчому рівні його меті, яка передбачала, що страта застосовується лише у виняткових випадках і лише на підставі вироку суду.

Визначення поняття «службова особа» за КК України та перспективи їх удосконалення

Старостін Д.А., слухач 4-А курсу факультету підготовки працівників ОВС ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук Грудзур О.М.

Питання кримінально-правової охорони службової діяльності та протидії злочинам, які вчинюються службовими особами, набуває чималої актуальності в сучасних умовах. Особливо значимим це питання є у контексті виконання Україною міжнародних зобов'язань щодо протидії корупції та запровадження нової системи відповідальності за злочини у сфері службової діяльності. Зокрема із прийняттям Закону України № 3207-УІ від 7 квітня 2011 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» були внесені численні зміни до КК України та, як стверджує В.В. Коваленко, запроваджена диференціація кримінальної відповідальності службових осіб. В основу останньої закладається розподіл службових осіб на службових осіб приватного і публічного права. У відповідності з цим КК України закріплює одразу два різних визначення поняття «службова особа» (ч. 3 ст. 18 та п. 1 примітки до ст. 364 КК України).

Незважаючи на те, що поняття «службова особа» вже детально досліджувалося в численних працях вітчизняних та зарубіжних вчених (П.П. Андрешко, Б.В. Воженкін, О.О. Дудоров, Б.В. Здравомислов, В.В. Коваленко, О.В. Кришевич, Р.Л. Максимович, Д.Г. Михайленко, М.І. Мельник, В.О. Навроцький, А.В. Савченко, В.І. Тютюгін, М.І. Хавронюк, П.С. Яні, О.Д. Ярошенко та інші), суттєві зміни, внесені до КК України, обумовлюють необхідність проведення нового цілісного дослідження цього поняття із урахуванням його подвійного законодавчого визначення.

Відтак, метою дослідження є всебічне вивчення законодавчо закріплених визначень поняття «службова особа» та з'ясування напрямів їх удосконалення.

У частині 3 ст. 18 КК України визначається, що службовою є особа, яка постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснює функції

представника влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймає в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконує такі функції за спеціальним повноваженням.

На відміну від цього, п. 1 примітки до ст. 364 КК України передбачає, що службовою є особа, яка постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснює функції представника влади чи місцевого самоврядування, а також обіймає постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконує такі функції за спеціальним повноваженням.

У цьому контексті слід звернути увагу, що ч. 3 ст. 18 КК України закріплює «загальне» визначення службової особи, яке стосується всіх статей КК України, за винятком статей 364, 368, 368-2, 369, для яких визначення службової особи, закріплюється в п. 1 примітки до ст. 364 КК України і, фактично, стосується «публічних» службових осіб.

Головною відмінністю вказаних визначень є коло осіб, які можуть за тим чи іншим визначенням визнаватися службовими. Зокрема, за ч. 3 ст. 18 КК України до службових осіб відносяться: 1) представники влади та представники місцевого самоврядування; 2) особи, які за посадою чи за спеціальним повноваженням виконують організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції. Натомість, визначення, закріплене в п. 1 примітки до ст. 364 КК України, є дещо звуженим і стосується тільки «публічних» службових осіб, якими є: 1) представники влади та місцевого самоврядування; 2) особи, які за посадою чи за спеціальним повноваженням виконують, в органах державної влади, органах місцевого самоврядування на державних чи комунальних підприємствах, установах або організаціях, організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції.

Таким чином до кола службових осіб («публічних»), за п. 1 примітки до ст. 364 КК України, не відносяться особи, які за посадою або спеціальним повноваженням виконують, на будь-яких, крім державних чи комунальних, підприємствах, установах або організаціях, організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції. Все це призводить до неоднозначного розуміння положень КК України, адже по суті одне поняття в межах одного закону знаходить абсолютно різні визначення. Такий підхід не можна вважати виправданим, оскільки він негативно впливає на стан правозастосовчої практики та ефективність протидії злочинам у сфері службової діяльності.

Відтак, загалом не заперечуючи доцільність та необхідність диференціації кримінальної відповідальності службових осіб, можемо констатувати потребу чіткого розмежування законодавчих визначень поняття «службова особа». Зокрема виправданою слід визнати позицію П.П. Андрушка та О.Д. Ярошенко стосовно уточнення і розмежування цих визначень, шляхом доповнення п. 1 примітки до ст. 364 КК України вказівкою, що закріплене в цій нормі визначення стосується саме «публічної» службової особи.

Підсумовуючи викладене, можемо стверджувати, що законодавчо закріплені визначення поняття «службова особа» (ч. 3 ст. 18 та п. 1 примітки до ст. 364 КК України) містять суперечність, яка хоча і обумовлена потребою диференціації кримінальної відповідальності службових осіб, проте повинна бути усунена,

одному нормативно-правовому акті. Тому слід підтримати, існуючу в науці кримінального права, позицію щодо заміни, в статтях 364, 368, 368-2, 369 КК України, поняття «службова особа» поняттям «публічна службова особа».

Кримінологічна характеристика та запобігання насильницьких злочинів

Стопченко Є.1, студент ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент Кулакова Н.В.

Незважаючи на порівняно незначну частку насильницьких злочинів у загальній структурі злочинності, вони відрізняються підвищеною суспільною небезпекою, оскільки пов'язані з настанням тяжких наслідків для потерпілих. Сучасна насильницька злочинність у багатьох випадках носить побутовий або ситуативний характер. Разом з тим, збільшується кількість заздалегідь підготовлених злочинів, які нерідко відрізняються особливою жорстокістю та зухвалістю. Насильство існує у всіх соціальних групах, незалежно від рівня доходу, походження, положення в суспільстві.

Насильство є не лише правовою проблемою, а й значною мірою також філософською та соціокультурною. Різні аспекти агресивно-насильницької поведінки є предметом вивчення психології, соціології, конфліктології, кримінології, педагогіки та медичних наук. У теоретико-методологічному плані остаточно не вирішеним залишається питання феномену детермінант, що обумовлюють вчинення насильницьких злочинів.

Насильницька орієнтація особи передбачає насильство як звичайний засіб досягнення мети. Цій орієнтації властиві жорстокість, зневага до прав інших, байдуже ставлення до людського життя.

Агресивність (агресія) характерна для насильницьких злочинів. Вона виникає як реакція суб'єкта на фрустрацію (перешкоду досягнення мети агресора) і супроводжується емоційними станом гніву, ворожості, ненависті тощо. Готовність індивіда до агресивної поведінки належить до стійких рис особи - насильника. Розвиток агресивності як якості особи залежить від рівня її соціалізації та засвоєння культурно-соціальних норм. Але треба зазначити, що агресивна поведінка може бути спровокована іншими особами (жертвами агресії), несприятливим розвитком ситуації, неправильною інтерпретацією намірів оточуючих тощо.

Для агресії осіб, що вчиняють злочини насильницької спрямованості, характерно: а) супроводжуючі процеси зараження; б) взаємної індукції; в) стереотипізація уявлень у створюваному «образі ворога»; г) наявність ініціаторів та провокаторів; д) готовність особи вирішувати за рахунок інших свої проблеми; е) анонімність кожного учасника агресивних проявів.

Особа злочинця є головним елементом механізму злочинної поведінки. Соціальні контакти і вся сфера спілкування можуть змінюватися. Усі зміни в особистості злочинця, його поведінці та сфері спілкування після початку злочинних дій залежать від різноманітних факторів, з яких ми виділяємо: а) особливості злочинця - його моральні, психологічні, демографічні, інтелектуальні, ролі та інші характеристики; б) особливості ситуації скоєння злочину - сприятлива, несприятлива або нейтральна для продовження злочину й доведення його до кінця.

Розглядаючи особистісні та ситуаційні фактори злочинної поведінки, необхідно звернутися до вивчення їх залежності від умов життя людей.